

גליון העשור של "גזית"

רעיונות הבאי כאלה?

נציין עוד את דבריו היפים של הצייר לבנון במאמרו הקצר: "טוב לשכוח את כל הרצפטים, מוטב לשכב על פני האדמה החרוכה, להתמסר לרשמים השופעים מן הטבע ולשקוע בשמי התכלת". אמנם קצת קשה לשקוע בשמי התכלת, אך אין לך דבר העומד בפני רצונו וביחוד דמיונו של האמן.

ביחס ל"שגיאות" שהן אולי הגליון האמיתי של הציור המודרני, כפי שכותב סטימצקי, יש להזכיר כי "שגיאות" תרתי משמע: ישנן שגיאות או טעויות המביאות לידי תגליות חשובות (מעשה בקולומבוס שטעה: חיפש את הדרך להורו וגילה את אמריקה) ויש שגיאות פאטאליות כדוגמת המנתח הצרפתי המהולל הפרופ' גוסטיי, אשר "שכח" זוג מספרים בבטנו של מאהאראג'א... אסור לעשות יאנוואריה, מ"שגיאות" וצריך גם לדעת לשגות. נעיר לדבריו של פלדו, כי שיטת הקלעים בארגון הפלגים היא יפאנית וכי השגת העומק בדר מושגת על ידי שמוש נכון בערכים ובפרספקטיבה. הצייר האירופי מימי הפלאמים ארגן את הפלגים לפי עקרון אופטי זה. כמובן היו ציירים שלא הקפידו בפרספקטיבה אך אלה היו על פי רוב הבועטים במסורת.

דבריו של צ'בי שור על האישיות באמנות הציור הם נכונים; אולם קשה להסכים לדבריו של שמיט האומר: "תרבות הציור מקורה בעיקר בידיעה ליצור את שכבת הצבע", כאילו אמר מישהו: "תרבות הסופר היא בעיקר בידיעה לכי טוב בלי שגיאות כתיב"; רעיונות כגון אלה מורידים את האמנות לדרגת מלאכה. ליצור שככת צבע יכול גם נגר מומחה, אך להכניס ליצירתו חלק מאישיותו יוכל רק אמן הארדיכלות, הציור או הפיסול.

אפשר שלא לקבל את רעיונותיו של נבון ביחס לטכניקה של חיתוכי עץ לינוליאום שבהם השחור הוא מרובה על הלבן; חשודה בעיני טכניקה זו. אך מיד הריחו אומר כי "רק אמנים אמיתיים ספורים יצאו כאן בשלום והעלו אמנות זו לדרגה גבוהה באמת (לדוגמה: מאסראל)". לגבי דידו הרי הטכניקה היא דבר הכרחי לאמן, אך חשיבותה באה בדרגה שניה: לאחר הכשרון; ואין איש מתנגד לכך שרק אמנים אמיתיים יעסקו בחיתוכי עץ או באיזה סוג שהוא מהאמנות. יפה מאד דוגמתו של נבון בנוגע לאמנות הקלאסית והמודרנית: "האמנות הקלאסית מראה לנו את האדם ומעוררת את הד צעדיו בנפשנו. האמנות המודרנית שאיפתה הסופית היא להשיג מיע את הד הצעדים ולראות את בבואת האדם בנו פנימה".

במאמרו של שטרנשווס כמה רעיונות נכונים ביחס לפיסול: "הפסל צריך להיות גוש משפיע כדוגמת הסלע בחיק הטבע, אך סלע המכוון למלא מקום בחלל". אין הפסל צריך לשמש את הגוש שא תורת אילוסטראציה פלאסטית. פסל המספר "מאבד הרבת מערכו הפסלי, כי על ידי כך נעשית השפעתו מגובלת בתחום הסיפורי". נזכיר עוד את דבריהם של "זריצקי, מוקדי (אני מאמין" כמעט שירי של האמן), עובדיהו, פיין, קוטסונגי, ציפר; אך לעתים דברו העתקות יצירותיהם של האמנים (למרות פשטותן, למרות איכות הנייר ה"מלתמתי" בשפה ברורה יותר מהרהוריהם בכתב).

הגליון בכללו הוא יפה ומעניין ואנו מאחלים לגליון "הצלחה ואריכות ימים, כי היא ראויה לכך.

בגליון זה, רב הכמות והאיכות, מצאו להם בטוי כמה רעיונות, פרי עטם של אחדים מציירי ריגו. אולי ימצאו אמנים אשר עצם דברי בקורת ביום חג לא יהיו לפי רוחם, אך דעתנו היא, כי לו עברנו בשתיקה על גליון העשור היה בזה משום עלבון ל"גזית" וליוצרה. ראשית אין אנו מוצאים במקומה את התגליות של הצייר קסטל על שאתו בעט. אין לסופרים או למבקרים כל זכיון על האלפאביתא. להופך, טוב הוא שהאימנים יביעו פעם בפעם את אשר יש עם לבם. ולא משום שלא היו מבקרים אמנותיים בצרפת כתבו הציירים סיניאק ומוריס דאני את ספריהם העממיים קום על האמנות המודרנית. אדרבא ואדרבא, יכתבו שנוגע למבקרים הרי לעתים מעריכים הם — בו נא האמנים, ובלבד שיגידו דברי טעם. מה ובצדק! — את מאמריהם של ציירים יותר מביניהם. מר קסטל משהו את עצמו לאילם אשר החליט לדבר משום שלא שמע דבר אמת יוצא מפי זולתו. כנראה שהכוונה איננה אל סתם אילם חרש... זהו אילם אוריגינאלי! הוא מתחיל לדבר מתוך "דוקא", יבושם לו!:

בדרך אגב, כדאי לציין סתירתמה בדברי הצייר הסופר; מצד אחד אומר הוא: "טרם נולד לנו המבקר המובהק אשר ידע לנתח ולבאר את הערכים באמנותנו" (מניין לו שצריך להיות מבקר "מובהק" לשם כך? וכיצד אפשר לדרוש את מציאותו של מבקר "מובהק", בשעה שאין לנו עדיין צייר "מובהק"? ומנין לו שטרם "נולד"? אפשר כבר נולד, אך נמצא עדיין בחיתוליו או הולך לגן ילדים?) בקיצור: מצד אחד המבקר "המובהק" לא נולד עדיין ומצד שני תוקף אותו מחבר את "המבקרים" (במירכאות כפולות) "ומבילים" המשמבקים (כנראה בלי מירכאות כפולות), אשר הערכותיהם כנות ואמרי תיות". ממה נפשך: או שהנך נותן אימון רק בדברי המבקר ה"מובהק", ואז תחכה לנו בקוצר רוח עד שיוולד; או שהנך מסתפק במבקר "אמיתי" ואז הנח את העט ואתו במכחול. ואם רצה מר קסטל לתקוף את אחד מ"מבקרינו", יתן פני שר, יקרא בשמו — או בשמם — אך יינתן ללידים את משחק המחבואים. אופן כתיבה מוסווה זה הוא מאד לא נאה. האמן, ככל יוצר, זקוק גם לקצת אומץ לב מלבד הכשרון.

ואשר לעצם המאמר, מניין לקח לו מר קסטל רעיונות כה מוטעים בנוגע לאמנות הצרפתית? מה קרה לו? הוא, שחשב את עצמו תמיד כשג רורו הרשמי למהצעה של המונפארטאס, מדוע מנתץ הוא היום את האילים אשר רק אמש סגד להם בהתלהבות קצת מוגזמת? כיצד יכול אמן, שבילה שנים רבות בפאריס, לכתוב כדברים הללו: "הציור הצרפתי הגיע לשיא היכולת הטכנית, שאין בו (בשיא, כנראה) מקום לחום הלב ולחשבון הנפש של האדם הנאבק עם הנעלב והמופלא; חיפושיהם(?) אינם מסייעים למצוא את עומקו של התוכן האנושי, כי אם את רמת הטכניקה והפורמה!" (ומה אם נזכיר לו את שמו"תיהם של רואן, אטריללו ומוריס דאני?) "אמנות הציור והפיסול הצרפתיים — ממשין קסטל — עיצבה דמויות מונומנטאליות מתוך קור רוח" (ומה אם נזכיר לו את הצייר האלמוני מעיר מוליין ואת ז'אן פוקאיי ואת פסליה הגאונים של הגוטיק?) אך קסטל מתאמץ להוסיף דברים ספופים העולים מתוך לב רגשני, ויקה ותשוקה לרוח עליונית — כל אלה היו זרים לרוח האמנות הצרפתית. מניין לקח לו האמן הנכבד